

Augusts tradicionāli tiek uzskatīts par zemeņu stādīšanas laiku. Daudzi pat ir pārliecināti, ka zemeses ir obligāti jāiestāda vēlākais līdz augusta vidum. Vai tā ir aksioma, ir diskutējams jautājums, tomēr ir nosacījumi, kas, stādot vasaras beigās jaunizaugušos zemeņu stādus, jāievēro. Jānodrošina, lai ir kvalitatīvs stādāmais materiāls, un apstākļi, lai augs var labi iesakņoties un paspēj sagatavoties ziemai un la ierieš pēc iespējas vairāk ziedpumpuru nākamā gada ražai.

Kvalitatīvs stādāmais materiāls – pirmkārt ir vesels stādāmais materiāls. Tas nozīmē, ka stāds ir ņemts no vesela mātesauga, kas audzis veselā augsnē vai substrātā. Visdrošākais veids, kā iegūt kvalitatīvu stādmateriālu, ir iegādāties stādus ar augu pasēm. Tās apliecina, ka

- pavairojamais materiāls ir izaudzēts stādaudzētavā, kura reģistrēta Valsts augu aizsardzības dienestā (turpmāk – VAAD) un tiek regulāri pārbaudīta;
- audzēšanas vietā pavairojamais materiāls ir pārbaudīts un brīvs no augam kaitīgajiem organismiem – kaitēkļiem un slimību izraisītājiem, kā arī saimniecības apkārtnē tie nav sastopami.

VAAD stādaudzētavas kontrolē vairākas reizes gadā, regulāri ir veicot augsnes un lapu analīzes, pārbaudot vai augus nav inficējušas slimības, vai audzēšanas vietā nav sastopami kaitēkļi. Droši var pirkt stādus stādaudzētavās, kas specializējas ogulāju stādu audzēšanā. Zemenēm atšķirībā no augļu kokiem, pases katram stādam nepievieno, taču pērkot stādus, sertificēts stādaudzētājs, jums šo dokumentu varēs uzrādīt.

Diemžēl visbiežāk piemājas dārzu īpašnieki stādus iegādājas vai saņem dāvinājumā no radiem, draugiem un kaimiņiem. Vai vēl sliktākā gadījumā nopērk tirgū. Risks saņemt nekvalitatīvu, ar slimībām inficētu stādmateriālu šādos gadījumos ir ļoti augsts. Pat, ja stāds labi izskatās un visas lapiņas, saknes un sakņu kakliņš ir it kā veseli, nav nekādas garantijas, ka nākamgad sagaidīsiet cerētos augļus un zemeses augs veselīgas un stipras. Jūs nevarat droši zināt vai stāds nav paņemts no slimiem mātes augiem, jo tos jūs visbiežāk neredzat. Tapēc var gadīties, ka jauniegūtais stāds jau ir slimību inficēts vai ar kaitēkļiem, kaut arī nekādas ārējas to pazīmes nav manāmas. Tā dārzā var ievazāt zemeņu ērci, kuru iznīdēt ir ļoti grūti. Jūs nevarat būt drošs arī par vietu, kurā stādi audzēti, un ar augnes daliņām, kas ir ap kailsakņu stāda saknēm, varat inficēt savu dārzu ar nematodēm, ievazāt dārzā sakņu un vadaudu slimību ierosinātājus, kas augsnē saglabāsies pat desmit gadus.

Sertificēti stādaudzētāji zemeņu stādus ņem no mātes augiem, kas auguši tikai vienu gadu, un šīm zemenēm neļauj ražot. Pirmkārt, jo mātesaugi ir jaunāki, jo mazāks ir slimību risks. Otrkārt, jo mazāk tiek tērēta auga enerģija ziedēšanai un augļu briedināšanai, jo augs vairāk stīgo un stādi ir spēcīgāki un veselīgāki. Pēc stādu noņemšanas mātesaugu stādījumus iznīcina, bet jaunus stādījumus veido citā laukā, kur zemeses vēl nav augušas.

Jauno **zemeņu stādu iesakņošanās** ir atkarīga no laika apstākļiem. Lai stāds labi iesakņotos, tam ir jānodrošina pietiekams mitrums, jo seklās sakņu sistēmas dēļ, augi ir jūtīgi pret mitruma svārstībām. Ja augi tiek stādīti samērā agri – jūlija beigās, kad parasti ir sauss un karsts laiks, pietiekama mitruma nodrošināšana prasa lielu darbu, laika un arī finansu ieguldījumu, tāpēc augusts ir daudz piemērotāks zemeņu stādīšanai – laiks vairs nav tik karsts un arī mitruma ir vairāk. Lai zemeņu stāds iesakņotos, tam nepieciešamas vidēji 3 – 6 nedēļas un pietiekams mitrums. Augu augšanas aktīvais periods beidzas, kad diennakts vidējā temperatūra noslīd zem 10° C. Parasti tās notiek septembra trešajā dekādē – septembra beigās. Sakņu augšanas un veidošanas process vēl turpinās, kamēr augsnes temperatūra turas virs nulles. Tāpēc zemeses var stādīt arī septembra sākumā, un tās līdz ziemas sākumam vēl paspēs iesakņoties un sagatavoties ziemošanai. Tomēr laika apstākļus ilgākā laika periodā ir grūti prognozēt, un tie gadu no gada mainās. Var būt, ka rudens ir garš un silts, bet var gadīties, ka strauji iestājas aukstāks laiks un pirmās salnas jau ir septembra pirmajās dienās. Tāpēc mazāk ziemcietīgas šķirnes tomēr labāk stādīt pēc iespējas agrāk.

Agrākai zemeņu stādīšanai, ir liela nozīme, tad, ja mērķis ir iegūt pēc iespējas lielāku ražu nākamajā pavasarī. Augusta beigās stādīto zemeņu raža ir par vienu trešdaļu mazāka, bet septembrī stādīto zemeņu raža pat uz pusi mazāka par iespējamo zemeņu ražu, kuru var iegūt, ja zemeses tiek stādītas agrāk. Tas saistīts ar **zemeņu ziedpumpuru ieriešanos**. Zemenēm ziedpumpuri veidojas augustā, septembrī. Beidzoties veģetācijas periodam, ziedpumpuru veidošanās apstājas. Pavasarī jauni ziedpumpuri neieriešas, bet maija sākumā vidējai gaisa temperatūrai sasniedzot 10° C turpinās iepriekšējā gadā izveidojušos ziedpumpuru augšana. Ja septembris ir silts un gaisa temperatūra ilgi noturas 12° - 18° C robežās, ziedu ieriešas vairāk. Tomēr katrai šķirnei ir savs ziedu veidošanās laiks, agrākām tas ir augusta vidus, vēlākām – septembra vidus.

Lai ieriestos pēc iespējas vairāk ziedu, nepietiek tikai ar labvēlīgiem klimatiskiem apstākļiem, nepieciešams arī nodrošināt pietiekamu barības vielu un mitruma daudzumu. Stādot zemeses, lapu daudzums nav būtisks. Pārāk daudz lapu, var pat bremsēt sekmīgu stādu iesakņošanās. Jo lapu vairāk, jo vairāk tās iztvaiko ūdeni, bet jaunajiem stādiem vēl ir nepilnīga sakņu sistēma, kas iztvaikotā ūdens daudzumu nespēj kompensēt, un augs attīstās nevienmērīgi. Savukārt, lai ziedpumpuru veidošanās notiktu sekmīgi, nepieciešams pietiekami liels lapu cers, kas nodrošina augu nepieciešamajiem barības elementiem. Tātad, lai nākamajā gadā varētu cerēt uz zemeņu ražu, stādot zemeses vasaras beigās, ir jānodrošina, ka līdz augusta vidum agrājām

Šķirnēm vai līdz septembra vidum vēlākām šķirnēm ir izveidojusies sakņu sistēma un lapu cers, un jānodrošina jaunajiem stādiem optimāls mitruma režīms. Ja mitruma būs par maz, ziedpumpuru ieriešanās var noritēt pārāk lēni, savukārt pārmērīga laistīšana vairāk veicinās nevis ziedpumpuru ieriešanos, bet lapu augšanu.

No iepriekš minētā šķiet, ka vislabāk zemeses stādīt jūlija beigās. Taču agrai stādīšanai ir savas problēmas. Pirmkārt jau jārēķinās ar to, ka zemenēm, lai nodrošinātu pietiekamu mitrumu jūlija beigās, augusta sākumā, būs nepieciešama pastiprināta laistīšana. Otrkārt, jūlijā var būt problēmas ar kvalitatīvu zemeņu stādu iegūvi. Atkarībā no klimatiskajiem apstākļiem, labi apsakņoti zemeņu stādi izveidojas augusta sākumā, augusta vidū. Iestādot stādus ar vāju vai pat neizveidojušos sakņu sistēmu, augam daudz ilgāks laiks būs nepieciešams, lai tas izveidotu pilnvērtīgu sakņu sistēmu, un līdz ar to arī cerētais rezultāts no agrākas stādīšanas izpaliks. Tāpēc labāk ir stādīt kvalitatīvus labi attīstījušos stādus, bet nedaudz vēlāk. Tie iesakņosies ātrāk, tiem labāk ieriesies ziedpumpuri, un, ja būs nodrošināti visi nepieciešamie apstākļi, tie arī labāk sagatavosies ziemei.